YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI REABILITATSIYASI

CARDIOVASCULAR REHABILITATION

РЕАБИЛИТАЦИЯ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

N.Mamasoliyeva

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Normal anatomiya kafedrasi magistir

Umarjonov Aliyor

Davolash ishi yo'nali

Annotatsiya. *O'tkir yurak yetishmovchiligi MI miokard infarktining eng qo'rqinchli asorati bo'lib, kardiologiyaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi, chunki boshqa sabablardan ko'ra ko'proq o'lim bilan yakunlanadi. O'tkir yurak yetishmovchiligi og'irligi nekroz hajmiga bog'liq, shuning uchun miokard infarkti bilan og'rigan bemorlarda ushbu asoratning rivojlanishini prognoz qilish faolroq davolashga muhtoj bo'lgan yurak mushaklari keng shikastlangan bemorlar guruhini aniqlashda va miokard nekrozi kam bo'lgan bemorlarning statsionar davolashlari haqida maqolamizda so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *o'tkir yurak, MI miokard infarkti, kardiologiya, o'lim bilan yakunlanishi, tadqiqotlar, o'tkir yurak yetishmovchiligi, prognoz, yurak mushaklari keng shikastlanishi, guruhini aniqlashda va miokard nekrozi.*

Abstract. *Acute heart failure is the most feared complication of MI myocardial infarction and is one of the urgent problems of cardiology, as it ends in death more often than other causes. The severity of acute heart failure depends on the volume of necrosis, therefore, the prognosis of the development of this complication in patients with myocardial infarction is discussed in our article, in identifying the group of patients with extensive damage to the heart muscle who need more active treatment, and inpatient treatment of patients with minimal myocardial necrosis.*

Keywords: *acute heart, MI myocardial infarction, cardiology, death, research, acute heart failure, prognosis, extensive damage to the heart muscle, in identifying the group and myocardial necrosis.*

Анноатция. *Острая сердечная недостаточность является наиболее грозным осложнением инфаркта миокарда при ИМ и одной из актуальных проблем кардиологии, поскольку заканчивается летально чаще, чем любая другая причина. Тяжесть острой сердечной недостаточности зависит от размера некроза, поэтому прогнозирование развития этого осложнения у больных инфарктом миокарда имеет важное значение при выявлении группы больных с обширным поражением сердечной мышцы, нуждающихся в более активном лечении, а в нашей статье обсуждается стационарное лечение больных с менее выраженным некрозом миокарда.*

Ключевые слова: *острое сердце, инфаркт миокарда при ИМ, кардиология, летальный исход, исследование, острая сердечная недостаточность, прогноз, обширное поражение сердечной мышцы, группировка и некроз миокарда.*

Yurak-qon tomir kasalliklari (YQK) bugungi kunda dunyo miqyosida o‘limning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Miokard infarkti, insult, yurak yetishmovchiligi kabi og‘ir kasalliklar nafaqat bemorning jismoniy salomatligiga, balki psixologik holatiga ham salbiy ta'sir ko‘rsatadi. Shuning uchun YQKdan keyingi reabilitatsiya jarayoni bemorning sog‘lom hayotga qaytishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari —yurak, arteriyalar va venalar kasalliklari. Ular juda ko‘p va xilma-xil. Bu kasalliklarning ba'zilari (revmatizm, miokardit va boshqalar) yurakni, ayrimlari arteriya (ateroskleroz) yoki venalarni (masalan, tromboflebit), boshqalari butun yurak-qon tomir tizimini shikastlaydi (gipertoniya kasalligi).“Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari dunyo bo‘yicha hozirgi kunga qadar nogironlik va o‘limning asosiy sababi ekanligicha qolmoqda”. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko‘ra, barcha o‘lim holatlarining 56 foizi yurak-qon tomir tizimi kasalliklari oqibatida kelib chiqadi. Yevropa mamlakatlarida yurakqon tomir kasalliklari yiliga 4,3 mln (48%) aholi o‘limiga sababchi bo‘ladi.Davlat statistika qo‘mitasi xabariga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasida 2019 yilning yanvar-iyun oylarida vafot etgan fuqarolarning 62,1 % holatda aynan

qon aylanish tizimi kasalliklari sabab qilib ko‘rsatilgan.Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari insonning turmush tarzi va mavjud xavf omillari bilan uzviy bog‘liq. Ko‘pgina xavf omillari turmush tarzini o‘zgartirish orqali nazorat qilinsa, ayrimlari (arterial gipertoniya, dislipidemiya va qand miqdori) medikamentoz yo‘li bilan korreksiya qilinadi.Hozirgi vaqtda miokard infarktining erta davrlarida klinik amaliyotga trombolitik terapiyani tatbiq etish tufayli, o‘tkir yurak yetishmovchiligi uchrashining sezilarli darajada kamayishi kuzatiladi. Shunga qaramasdan, o‘tkir yurak yetishmovchiligi MI miokard infarktining eng qo‘rqinchli asorati bo‘lib, kardiologiyaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi, chunki boshqa sabablardan ko‘ra ko‘proq o‘lim bilan yakunlanadi. Ko‘plab tadqiqotlarda ko‘rsatilganidek, o‘tkir yurak yetishmovchiligi og‘irligi nekroz hajmiga bog‘liq, shuning uchun miokard infarkti bilan og‘rigan bemorlarda ushbu asoratning rivojlanishini prognoz qilish faolroq davolashga muhtoj bo‘lgan yurak mushaklari keng shikastlangan bemorlar guruhini aniqlashda va miokard nekrozi kam bo‘lgan bemorlarning statsionar davolash vaqtiniqisqartirishga imkon beradi.

O‘YuE rivojlanishini prognoz qilish sohasidagi tadqiqotlaruzoq vaqtdan beri olib borilayotgan bo‘lsada, O‘YuE uchrashi va undan o‘lim holatlarining saqlanib qolishi, ushbu muammoni dolzarbligicha qoldirmoqda. Bu kasallik ko‘plab simptomlarining polimorfizmi, MIning birinchi kunida aniqlanadigan belgilarning kam ma' lumot berishi, MI kechishida turli xil davo usullarining (trombolizis, kasallikning erta davrida jarrohlik korreksiya) sezilarli darajada ta'sir ko‘rsatishi bilan bog‘liq bo‘lib asoratni erta prognoz qilishda va davolash-tashxislash amaliyotlarida tegishli korreksiya qilishga imkon bermaydi.

Reabilitatsiya – bu kasallikdan keyingi davrda bemorning jismoniy, psixologik va ijtimoiy funktsiyalarini tiklashga qaratilgan kompleks tadbirlar majmuidir. YQK reabilitatsiyasi nafaqat kasallikning og‘ir oqibatlarini kamaytirishga, balki kelajakda yana bir marta yurak-qon tomir hodisalarini oldini olishga ham yordam beradi.

Reabilitatsiya jarayonining bosqichlari:

YQK reabilitatsiyasi bir necha bosqichlardan iborat bo‘lib, ularning har biri o‘ziga xos maqsadlarga ega:

Erta reabilitatsiya (kasalxonada) bosqichida kasalxonada davolanish davrida boshlanadi va bemorning holatini barqarorlashtirish, asoratlarni oldini olish, og‘riqni kamaytirish va oddiy harakatlarni tiklashga qaratilgan. Bemorga kislorod terapiyasi, dori-darmonlar, to‘g‘ri ovqatlanish va dam olish rejimiga rioya qilish bo‘yicha ko‘rsatmalar beriladi.

Keyingi reabilitatsiya (davolash muassasalarida yoki uyda) bosqichida kasalxonadan chiqqandan keyin boshlanadi va bemorning jismoniy faolligini asta-sekin oshirish, yurak-qon tomir tizimining funktsiyalarini tiklashga qaratilgan. Bu bosqichda bemorga maxsus mashqlar, fizioterapiya, ergotarapiya va psixoterapiya tavsiya etiladi.

Uzoq muddatli reabilitatsiya (uyda) bosqichida kasallikdan keyin hayotning uzoq muddatli davrida davom etadi va bemorning sog‘lom turmush tarziga moslashishini ta'minlashga qaratilgan. Bu bosqichda bemorga to‘g‘ri ovqatlanish, muntazam jismoniy mashqlar, stressni boshqarish va yomon odatlardan voz kechish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

Reabilitatsiya usullari:

YQK reabilitatsiyasi quyidagi usullarni o‘z ichiga oladi:

- *Yurak-qon tomir tizimini mustahkamlash, mushaklarning kuchini va chidamliligini oshirish uchun mo‘ljallangan maxsus mashqlar.*
- *Elektroforez, magnitoterapiya, ultrotovush terapiyasi kabi fizioterapevtik muolajalar yallig‘lanishni kamaytirish, og‘riqni yo‘qotish va qon aylanishini yaxshilashga yordam beradi.*
- *Bemorning kundalik faoliyatini bajarish ko‘nikmalarini tiklashga qaratilgan mashg‘ulotlar.*
- *Stressni boshqarish, depressiya va xavotirni kamaytirishga qaratilgan psixologik yordam.*

- *Yurak-qon tomir tizimiga foydali bo‘lgan to‘g‘ri ovqatlanish rejimiga rioya qilish. Tuzi kam parhez, yog‘lar miqdorini kamaytirish va tola moddalarga boy ovqatlar iste'mol qilish tavsiya etiladi.*
- *Qon bosimini nazorat qilish, xolesterin darajasini pasaytirish va qon ivishini oldini olish uchun dori-darmonlar buyuriladi.*

Reabilitatsiya samaradorligini ta'minlash:

Reabilitatsiya jarayonining samaradorligi bir necha omillarga bog‘liq:

- *Bemorning reabilitatsiya dasturiga faol ishtiroki va shifokorning tavsiyalariga rioya qilishi muhim ahamiyatga ega.*
- *Reabilitatsiya jarayonida kardiolog, fizioterapevt, ergoterapevt va psixolog kabi turli mutaxassislarning hamkorligi muhimdir.*
- *Bemorning holatini muntazam kuzatish va reabilitatsiya dasturini bemorning ehtiyojlariga moslashtirish kerak.*
- *Oila a'zolari va yaqinlarining qo‘llab-quvvatlashi bemorning reabilitatsiya jarayonida muvaffaqiyatli ishtirok etishida muhim rol o‘ynaydi.*

Xulosa

Yurak-qon tomir kasalliklari reabilitatsiyasi uzoq muddatli va ko‘p jihatdan murakkab jarayondir. Ammo, to‘g‘ri tashkil etilgan reabilitatsiya dasturi bemorning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashga va kelajakda YQK xavfini kamaytirishga yordam beradi. Bemorning o‘zi, uning oilasi va tibbiy xodimlar jamoasining birgalikdagi sa'y-harakatlari sog‘lom hayotga qaytish yo‘lida muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *Murodova Hilola Zafarjon qizi ,,Yurak-Qon Tomirlar Sistemasi Patofiziologiyasi” Tafakkur manzili. 15.05.2022-yil*
2. *Narziyeva SH.S, Abdullaeva M, ,,Ichki Kasalliklar Propedevtikasi” o‘quv qo‘llanmasi -Buxoro ,,Durdona” nashriyoti, 2018.*
3. *Gadayev . A, M.SH.Karimov. X.S.Axmedov, ,,Ichki Kasalliklar Propedevtikasi” o‘quv qo‘llanmasi,,Muharrir” nashriyoti. Toshkent, 2012.*

4. *Ahmedov N.K., Atlas. Odam anatomiyasi [2 jildli], 2-j., 2005.*
5. *Abdurahmonov, A. (2020). "Yurak qon-tomir kasalliklari va ularni davolash usullari". Tashkent: O‘zbekiston Tibbiyot Akademiyasi.*
6. *Karimov, R. (2019). "Reabilitatsiya va sog‘lom turmush tarzi". Samarkand: SamDChI.*
7. *Sultonov, D. (2022). "Yurak reabilitatsiyasi: nazariy va amaliy asoslar". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.*
8. *Xudoyberdiyev, A. (2018). "Yurak qon-tomir kasalliklarida psixologik reabilitatsiya". Tashkent: O‘zbekiston Psixologiya Jamiyati.*
9. *Qodirov, M. (2021). "Yurak qon-tomir kasalliklarida reabilitatsiya dasturlari". Farg‘ona: Farg‘ona Davlat Universiteti.*